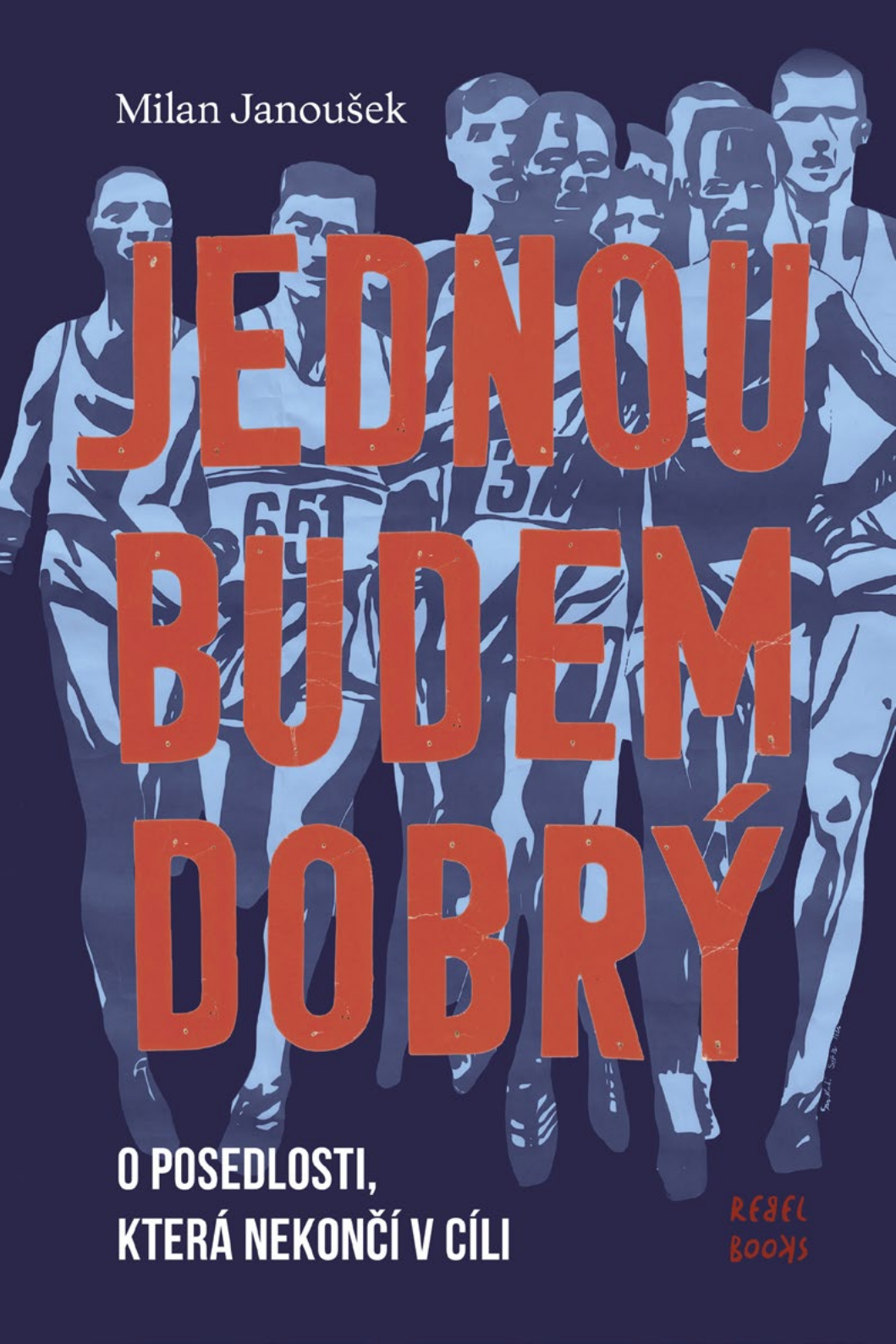

Milan Janoušek

JEDNOU BUDEM DOBRÝ

O POSEDLOSTI,
KTERÁ NEKONČÍ V CÍLI

REBEL
BOOKS

**JEDNOU
BUDEM
DOBRÝ**

Milan Janoušek

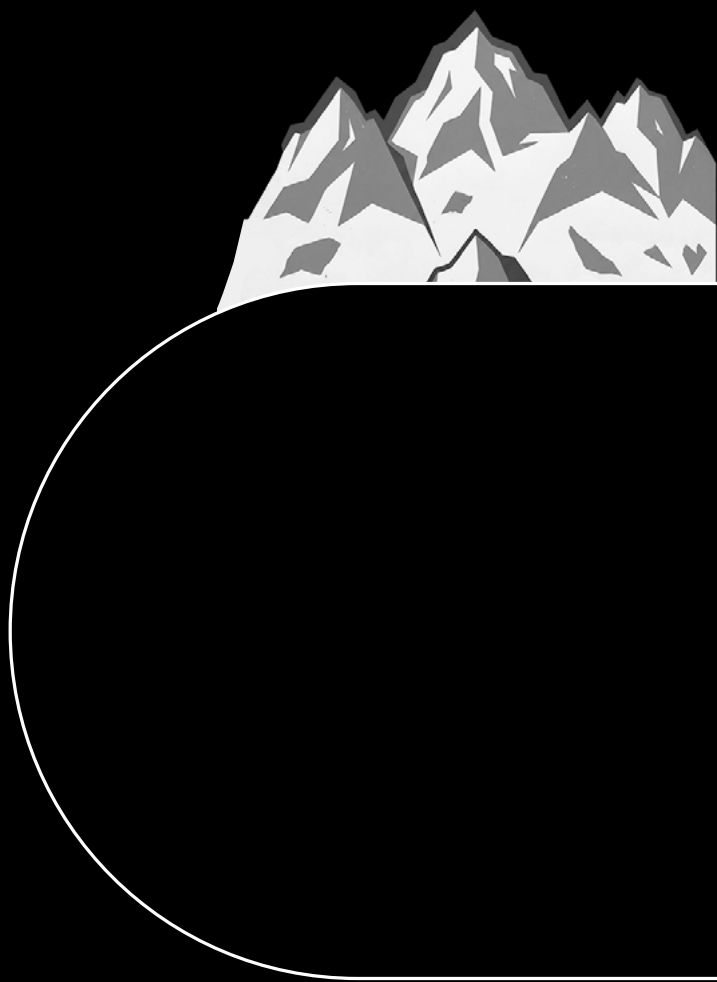
JEDNOU BUDEM DOBRÝ

O POSEDLOSTI,
KTERÁ NEKONČÍ V CÍLI

Copyright © Milan Janoušek, RebelBooks, 2026
Cover copyright © Milan Smoleň, Maratónsky klub Košice

ISBN 978-80-909766-4-1 (PDF)
ISBN 978-80-909766-2-7 (ePUB)

Pro všechny, co běželi s náma.

I.
ŠTRBA
1981

VE STANICI POD TATRAMA

Tatranské babí léto to ještě nevzdává. Vytahuje poslední triky, jako by chtělo zůstat napořád. Hory přetáhne stříbrnou nití a do plesa kápne trošku nebe. Sokol se spustí střemhlav ze soliska a kamzíci skáčou přes strmý sráz. Dole pod horami táhnou po kolejích tuny železa a tisíce lidských osudů. Z východu na západ. A ze západu na východ.

Ve stanici pod Tatrama čeká na peronu taky Gejza Bakoš. Vychrtlý kluk s ježkem na hlavě, červenou krosnou na zádech a modrým lepenkovým kufrem u nohou. Rychlík z Košic má půlhodinovou sekeru, ale Gejzu dneska čas netlačí. Má to totiž v kapse. Povolávák do sportovní roty. Pět set osmdesát kilometrů na západ svítí na bráně Rudá hvězda. Jeho cíl. Praha. Stromovka. Když bude dobrý, může se po vojně uchytit ve středisku vrcholového sportu. To je taky jeho jediná šance, jak se podívat někam ven. Nejlepší až na olympiádu. Tak jako Zátopek, Odložil, Plachý nebo Kratochvílová.

Možná mohl být i někým jiným, jenže ho očarovaly tatranské hry. Ty zimní i ty letní. Když se matka vracela navátá z bufetu, zdrhal pryč. Na lyžích nebo po svých. Hory byly jeho skrýš i hřiště. To jediné místo, kde se dalo pořádně nadechnout. Ze sídliště to bral nahoru podél kolejí, závodil se zubačkou a pak pokračoval kolem velkého plesa k můstkům. Tam, kde Raška skočil bez metru stovku, ale Rusák letěl ještě o deset čísel víc.

„Prečo naňho tak pískajú?“ vyzvídal tehdy na otci.

„Lebo nám nič iné neostalo,“ odpovedal šachový veľmistr a za pár mesíců byl taky v luftu.

Na omluvu poslal synovi balík. Gejza v něm našel rozlámanou čokoládu, Schweizerische Schachzeitung — a víc nic. Ten nejlepší kapesní nůž s otvírákem a vývrtkou si pro sebe ukořistil soudruh celník. Byly zrovna Vánoce.

Nakonec Gejza zakotvil u babky. V její chalupě u plesa, přímo nad stolem ve světnici, visel Husák, ale ještě kousek výš trůnil kříž. A v neděli se šlo na mši — *či chcel, alebo nechcel*.

Bílý kostelík stál na pahorku za osadou a byl plný zázraků. Stačilo usednout do lavice a pohlédnout oknem za oltářem do údolí. Celé to lidské pinožení — střechy, komíny i koleje — odtud vypadalo jen jako kostičky dětské stavebnice rozsypané pod věčnými horskými štíty. Od sakristie zacinkal zvonek a všichni hříšníci se v lavicích rázem narovnali. K oltáři vykročil farář s bílou páskou přes oko. Povídalo se, že o ně přišel během SNP, když se sám prostřílel z obklíčení skopčáků. Po válce vstoupil do semináře a střelil už jen boží šípy.

„Pán dal svojim služobníkom hrivny,“ začal farář podobenství. „Jednému dal pět, druhému dve, tretiemu jednu.“

Gejza seděl s babkou v první lavici a potil se ve svátečním oblečení. „A čo urobil ten, čo dostal jednu?“

Farářovo jediné oko se tázavě zabodlo přímo do něj.

„Zakopal ju,“ odpověděl si po chvíli kněz sám a sepal ruce. „Áno. Presne tak. Lebo mal strach.“

Gejzovi po zádech stékal studený čúrek potu.

„Ale viete, čo sa stane so zakopaným darom?“ hřímal farář od oltáře. „Zhnije. A s ním aj ten, kto ho zakopal.“

Gejza se v lavici skrčil ještě níž. Připadalo mu, že ten boží partyzán vidí až na dno jeho duše.

Farář rozpažil ruce ke kříži.

„Pán však hovorí: Neboj sa! Rozdúchaj dar, ktorý je v tebe. Vyjdi do sveta a žiar tým, čo som ti zveril.“

Teď už Gejza myslel jenom na jedno: shodit kousavou košili, nasadit kraťasy a vyrazit ven.

Když pak utíkal kolem plesa, nohama se sotva dotýkal země. Nikdy se mu neběželo tak lehce.

Rozdúchaj dar. Vybehni do sveta. Žiar.

Všetchno dávalo konečně smysl.

Beh je všemohúci.

Od té chvíle už Gejza běhat nepřestal. Trénoval každý den a za každého počasí. První odměna přišla záhy. Jako jediný ze základky nasbíral dost bodů na zlatý odznak zdatnosti. Dával se v rudé krabičce, těžký a hranatý, s nápisem: *Buď pripravený k práci a obrane vlasti*. Vystavil si ho v pokoji jako olympijskou medaili. Na střední už běhal dvoufázově: ráno poklusem do školy, odpoledne na škvárový ovál u fotbalového hřiště.

Tam už čekal profesor tělocviku Gula a skládal mu běžecké pyramidy. Gejza nikdy dopředu netušil, co ho na dráze čeká. Půl kola, dvě kola, tři kola, pak zase dvě – a v další sérii už Gula vytáhl úplně jinou kombinaci. A co bylo na tom tréninku vůbec nejpodivnější? Nikdy mu neměřil čas.

„Nepotřebujem stopky,“ smál se profesor. „Veď spoznám, keď do toho dáš všetko.“

A Gejza do toho pokaždé dal ještě o něco víc. Jako junior se probil až do finále Běhu Rudého práva. Poprvé jel na závody do Prahy a potkal tam nejkrásnější vytrvalkyni světa. Vysoká, štíhlá, se dvěma nazlátlými culíky a uhrančivým pohledem působila, jako by do Stromovky zrovna seběhla z norských hor. Jmenovala se Grete Waitzová a její narychlo načmáraný autogram v Gejzově památníčku měl pro něj větší cenu než všechny medaile, které kdy vyhrál.

12 Týden po maturitě přišla ta největší zkouška. Federální mistrák juniorů. Buď něco zaběhne a dostane rozkaz do sportovní rotý v Praze nebo aspoň v Banské Bystrici, anebo to nedá, narukuje někam do Liptovského Mikuláše a bude běhat maximálně druhou národní.

Gejza se před startem modlil za rychlé nohy a Hospodin ho vyslyšel. Jen po svém. Uprostřed června rozpoutal nad Strahovem transkou bouři. Z nebe se spustily provazy deště a pořadatelé hnali vodu z dráhy košťaty. *Čehúňom* v té potopě těžkly nohy. Zato Gejza běžel, jako by mu za patami hořelo. Vyhrál pětku a přidal ještě bronz na patnáctistovce.

„Běží, jak když pádluje,“ bručel si pod deštníkem trenér Švach, ale stejně si jeho jméno v bloku dvakrát podtrhl. „Ve Hvězdě z něj ještě vycepujem atleta.“

Staniční rozhlas zachraptěl a konečně ohlásil příjezd Košičanu. Z oblouku se vynořila krysa s rudou hvězdou na čumáku a se skřípěním brzd vjela do stanice pod Tatrami. Na místenku se ve vlaku z východu nehrálo. Volný flek našel jen v kuřáckém kupé. Rychlík trhl vpřed a hory za oknem začaly ubíhat. Byl to jen další vlak z východu na západ. Jenže tentokrát vezl jeho život. A ten právě nabíral na rychlosti.

HRANIČÁŘ

Po příjezdu z Tater se Gejza v Praze ohřál jen chvilku. Trenér Švach mu vzkázal, ať na Rudou hvězdu dorazí pár dní před nástupem na vojnu.

„Přespíš na rotě, zatrénuješ si s náma a trochu se rozkoukáš.“

Mohl si tedy konečně v klidu projít tu slavnou Prahu, ze které zatím znal jen Stromovku a Strahov. Ze všeho nejvíc se ale toužil projet metrem.

Ve vestibulu na Sokolovské chvíli přešlapoval a dodával si odvalu.

„Poprvé v Praze? Korunu semhle,“ ukázal zřízenec dopravního podniku na turniket.

Gejza vhodil minci do štěrbin, turniket cvakl a pustil ho bez lístku do podzemí. Souprava vjela do stanice s kovovým rachotem a hnala před sebou poryvy teplého vzduchu. Všichni na nástupišti se nahnuli dovnitř a Gejza se před odjezdem pevně chytil tyče. Pak už jen sledoval, jak se v okně střídají tma a světlo stanic.

Svezl se na Muzeum, přestoupil na zelenou a vystoupil až na Náměstí Míru.

Mohutné eskalátory ho vynášely výš a výš a tunel nebral konce. Gejzovi se z té hloubky začala motat hlava, a tak se přimáčkl k levému madlu. Pár ostrých loktů od spěchajících Pražáků ho ale rychle naučilo, že se tu stojí jediňě vpravo.

Když se jízdy v podzemí nabažil, vrátil se metrem na Václavák. V automatu si poručil guláš s knedlíkem a jahodový koktejl. Po obědě došel volným krokem ke Kotvě a prošmejdl obchodní dům od suterénu až po střechu.

V oddělení hudby objevil novou desku Evy Biháryové. Smála se z obalu stejně pěkně jako Grete Waitzová, jen byla o něco víc krev a mlíko. Elpíčko ale stálo celých dvacet osm korun a stejně by si ho na rotě neměl kde přehrát. A před klukama by se asi i styděl.

Nakonec si venku v trafice koupil Stadion, pohlednici s Hradčany a známku, aby mohl poslat pozdrav babce.

Druhý den se tramvají svezl na Újezd a na Petřín vyběhl po svých. Nahoře obešel rozhlednu a zkoušel spočítat, kolik věží tohle město doopravdy má.

Jeho svobodné dny byly každopádně sečtené.

Než se mohl zařadit do sportovní roty, musel nejprve jako každý holub absolvovat základní výcvik. Přijímač tomu říkali.

„Jo, mladej, vojna není kojná, ale jednou na to budeš vzpomínat,“ chlácholil ho trenér Švach.

Gejza si na to vzal stopky, křížek a krejčovský metr. Stopky, aby neztratil formu. Křížek, aby neztratil víru. A metr, aby stříhal dny do návratu.

Unášel ho další vlak. Tentokrát na jih. Společně s ostatními bran-ci ho vyhnali ze zeleného dobytčáku na konečné a dál pokračovali pěšky. Zastavili se až v centru pohraničního městečka před budovou ex-kláštera.

Na dvoře už na ně čekal otlý nadporučík v naleštěných holínkách.

„Vítejte u třinácté rotý Pohraniční stráže, soudruzi,“ spustil. „Jsem nadporučík Milíč, zástupce velitele pro věci politické.“

„Ty vole, takovej lampasák,“ šeptal Gejzovi vedle stojící zrzek.

Ale Gejza mačkal v kapse křížek a dělal, že neslyší. Nestál o žádné problémy.

„Doufám, že si uvědomujete, jakou důvěru ve vás naše strana, vláda i všechen lid vkládá. Budete se zde cvičit k obraně státní hranice naší socialistické vlasti před imperialistickými špióny i deklasovanými domácími živly. Tady na čáře není místo pro hovadiny. Tady stojíte v první linii boje za mír.“

Nadporučík si založil ruce za záda a prošel kolem první řady.

„A abych měl jistotu, že jsem tu nemluvil do větru, s vybranými soudruhy si to ještě dneska probereme.“

„Pohov! K ubytování rozchod!“

Z oken barokní ubikace měl Gejza idylický výhled. Na tuzemské straně lesy, kopce, pole, stavení a na rakouské straně zase jenom kopce, lesy, pole, stavení.

Jenže správný pohraničník se na krajinu nesměl dívat očima civilisty. Co když to pole skrývá bunkr? A ta stará stodola tajnou vysílačku?

A ten chlap na traktoru? Je to vůbec sedlák? Nebo jen maskovaný agent, či dokonce starý esesák? Gejza ještě nevěděl, čemu věřit. Ale svrběly ho nohy. Celý den netrénoval a lezlo mu to na mozek. Nejradši by hned první den dezertoval. Místo výběhu si ho však ještě odpoledne nechal Milíč předvolat do komnaty — tak se na rotě říkalo politrukově kanceláři.

„Bakoši,“ zabručel politruk s cigárem v koutku huby, „nemysli si, že tě neznáme. Víme, že máš fotra defektora. A že taky umíš rychle utíkat.“

Ideolog listoval spisem a mechanicky sklepalval popel na mramorovou podlahu.

„Ale máš kliku. Trenér Švach se za tebe zaručil.“

Pak sáhl do zásuvky pro zelenou brožuru, otevřel ji na založené stránce a četl monotónně:

„Tak jako voják ČSSR, který na státní hranici vzdoruje svému imperialistickému nepříteli z NATO, musí i sportovec ČSSR vidět ve sportovci ze SRN svého politického nepřítele.“

Zaklapl brožuru. „Rozumíš tomu, co jsem přečetl?“

„Rozumiem, súdruh nadporučík,“ vysoukal ze sebe Gejza. Bylo mu celkem fuk, odkud soupeř pochází. Hlavně když mu ukáže záda.

Milíč vstal a postavil se tak blízko, že si Gejza všiml malé jizvy na politrukově bradě.

„Hovno rozumíš, bačo.“ Dvěma prsty mu srovnal křivý límec. „Tady budeš čtyři neděle běhat, jak pískáme my.“

V noci se Gejza převaloval na pryčně, co pamatovala ještě c. k. armádu. Noclehárna narvaná branci smrděla potem a prdama. Ze všech

stran se ozývalo chrápání, funění a šustění dek. Když konečně zabral, spal mělce jak pes. S jedním okem pořád napůl otevřeným.

Probudily ho šílené rány.

„Vstááávat, holubi!!!“ řval podporučík a mlátil ešusem o železnou palandu. „Tohle není žádněj pionýrskéj tábor, do třech minut nástup na dvoře!“

V pět třicet už byl celý oddíl venku v pozoru. Klášterní dvůr ještě ozařoval měsíc, než ho přebily dva ohromné halogeny. Právě začínalo ranní pochodové cvičení.

„Pochodem vchod!“

Gejza vykročil s ostatními a přidal se ke zpěvu:

Neprojdou, hej hola hola hej.

Heslo hraničářů.

Kupředu a zpátky ani krok,

z našich hranic míru...

Po čtrnácti dnech už Gejza pochodoval spolehlivě a bez otázek. Přišel čas nafasovat kvér.

Samopal vz. 58 je automatická zbraň, která se vyznačuje vysokou spolehlivostí, přesností a jednoduchostí obsluhy. Byl vyvinut jako odpověď na potřeby lidové armády a požadavky obrany socialistické vlasti.

Příručka pro pohraničníky v tomhle nekecala. Ten brněnskej sapík Gejzovi fakt sedl. Byl lehký a vyvážený, skoro jako sportovní náčiní.

Před první službou mu vtloukali do hlavy slova generálního tajemníka a soudruha prezidenta:

„Hranice nie sú korzo, aby sa tu voľakto prechádzal!“

Několik set metrů před čarou proto soudruzi natáhli dráty. Proud do nich pustili jen slabý. Signální. Takový umíráček. Jakmile ale drát cinkne, poplachovka už je na cestě a narušiteli běží posledních pět minut. Ke svobodě, nebo k poslednímu soudu.

Gejza dostal za úkol obcházet svěřený osmikilometrový úsek signální stěny a kontrolovat dráty. Jenže v hlavě mu vrtalo něco úplně jiného – jak během služby neztratit formu. Rozkaz zněl jasně: podél hranice je mimo poplach běh přísně zakázán. Tak šel. Ale pak už spíš klusal. Až si nakonec vypracoval dokonalou taktiku, aby ho hlídky na strážní věži nenabonzovaly.

Pri špačkárni spomaliť. Päty k zemi. Lakte dolu. Nohy vystrieť.

A za rohem zase přidal. Takhle si odkroutil svých osm hodin. Taky trénink.

Ostatní se po službě váleli na kavalci, ale pro Gejzu teprve začínala hlavní fáze. Se stopkami v ruce a bez sapíku na zádech mohl trénovat jen jednou denně. Na dvoře si proto vytyčil vlastní dráhu: od uraženého mariánského sloupu až ke stožáru se zástavou psohlavce.

Stĺp—stožiar. Stožiar—stĺp. Stĺp—stožiar.

Desetkrát. Padesátkrát. Stokrát.

„Vole, dívej, tomu kokotovi to nestačí,“ řehtali se mazáci.

Gejza je měl u zádele. *No a čo? Veď Zátopkovi sa tiež smiali.*

Kasárenský život měl ale svoje svobodné zóny. Tou největší byly hajzly. Místo, kde se mísil smrad moči a dým z cigaret a kde na parapetu ležel štos nařezaných čtverců Rudého práva místo toaletáku. Jenom tam měl každý voják konečně chvilku pro sebe. Přemýšlet, honit, brečet nebo řvát a pak se ze všeho vypsát. Omítka byla počmáraná od podlahy ke stropu: verše vyryté nožem, vzkazy propiskou i fixou obtahované manifesty.

Chceš-li běžence chytiť, musíš se nejdřív vysrat a zrychliť.

Vojáci, malá hovna srát — veľký nechce voda brát.

Sedím tu a rozmýšľam: Vysrat? Honiť? Nevieť sám.

Ser tiše, ať to nešplouchá — narušiteľ naslouchá.

Nech žije strana, nech žije štát — hlavne nás, Gusto, nechaj v klude srať.

Vedle toho se táhly nekonečné řady čárek odpočítávajících dny do civilu a srdíčka s iniciálami milenek. Kdo nad dírou vydržel dřepět dost dlouho, dozvěděl se lidskou podstatu v kostce.

Po pár návštěvách se Gejza odhodlal přiložit ruku k dílu. Chvilí poslouchal, zda se z chodby neozývají těžké kroky dozorčího. Pak prstem přešel po oprýskané omítce, vytáhl z kapsy hřebík a do zdi vedle rezavé nádržky na vodu vyškrábal vlastní poselství:

Raz budem dobrý, tomu ver — aj keď tu dnes seriem ako zver.

Pro své vysoké tréninkové nasazení Gejza v přijímači imrvére šilhal hladý. Při večeři bral chleba z necek a strkal si ho za košili jako kontraband. V noci se mu zdálo, že ty krajíce smáčí v demikátu, natírá brynzou nebo k nim jen tak přikusuje oštiepok.

Z jednoho zvlášť lahodného snu ho vytrhl kravál alarmu.

„Zkrat na pětačtyřicítce!“ vrazil do cimry operák. „Pohyb, pohyb! Poplachovka už vyjela!“

Začalo to lítat. Gejza skočil do bagančat, připnul opasek se sumkou, čepici do ruky, honem na zbrojárku pro samopal a dva plné zásobníky. Ještě pouta a pojítka a mohlo se jet.

Řítily se GAZem na čáru překrytí. Gejza seděl vzadu na lavici a le-dový kvér se mu v rukou třásl. Mazák naproti musel hulákat, aby byl v tom rachotu slyšet:

„Holube, to chce klid! Teď není čas hrát si na hrdinu. Nejvíc hra-ničářů zhebne vlastní rukou. Loni takhle jeden v mlze vodprásknul partáka. Kvůli vopušťáku. Narodila se mu dcera, rozumíš?“

PRÁSK.

Na horizontu vyletělo osvěcovadlo a rádio v kabině konečně za-praskalo:

„Tady GRATZEN 228: narušitel podhrabal signálku a postupuje k hranici. Pokračujeme v pronásledování a žádáme SERVIT 37 o okamžitý překrytí.“

„Kurvafix,“ procedil řidič. „Kdyby v tom drátu byl pořádný proud, mohli jsme teď klidně chrápat na rotě.“

GAZ se hnál dál nocí. Motor řval, reflektory těkaly mezi stromy a větve šlehaly do karoserie. A jen pár metrů od cesty, tam mezi kmeny, se na okamžik mihly dvě tečky.

Dva běžci v závodě o život.

Dojeli na místo překrytí a začali clonit pás lesa mezi signálkou a hranicí. Za chvíli se ze tmy vynořila druhá hlídka — dva kluci se sapíkama, psovod a německý ovčák.

„SERVIT 37?“ zavolal jeden z nich.

„Jo,“ odpověděl mazák. „Viděli ste něco?“

Psovod zavrtěl hlavou: „Ticho po pěšině. Jestli se nezakopali, už si to metou do Traiskirchenu. Čokl je zmatený jak lesní včela. Vítr se stáčí a ta mlha je taky na hovno.“

„A čo budeme robiť teraz?“ naklonil se Gejza k mazákovi.

Mazák popošel k bílému hraničnímu kameni a stoupl si na něj.

„Teď už nic, vole,“ odplivl si a podíval se na rakouskou stranu: „Přes čáru se nestřílí. Ani kdyby nám tam odnaproti ukazovali holý zadky.“

Pes ale dál hrabal v jehličí, kňučel a táhl dopředu.

„Nech toho!“ seřval ho psovod. „Ať si jdou třebas k čertu.“

Ve tři padesát podal GRATZEN 228 rádiové hlášení ORLOVI 1:

„Soudruhu majore, hlásím proryv narušitelů za státní hranici. Na kontrolním pásu jsme našli stopy dvou párů botasek.“

Gejza se chvěl. Napůl zimou, napůl adrenalinem. Viděl zázrak. Tím si byl jistý.

Nezastavili ich ani práskači, ani signálka, ani celá rota.

Dva ja utečenci, čo sa vrhli do noci a pretali cieľovú pásku na druhej strane.

A za pár dní se ve Stromovce rozběhne za vítězstvím i on.

HIC PRAGA, HIC SALTA!

Dva roky. Přesně tolik času dostal Gejza ve sportovní rotě, aby dokázal, že si zaslouží být profík. Dvě sezony na to, aby si vybojoval krycí povolání: *instruktor sportu*. V socialismu se totiž žádní profesionální sportovci nevyskytují – to je čistě kapitalistická úchylka. Naši závodníci běhají pro republiku, ne pro peníze. Když neuspěje, čeká ho civil. A běhat bude leda tak do fabriky a zpátky. Dokonalá esence sportu: šance je teď a tady, tak ukaž všechno, co v sobě máš. *Hic Praga, hic salta!*

Běhat jako čamrda po Tatrách bylo boží. Ale trénovat v Praze? Kulervoucí! Stromovka nebyla jen okrasný park. Byla to dobře zakamuflovaná továrna na výkony. Sídčila tu Rudá hvězda – profesionální klub za fasádou bezpečnostního útvaru. Vrcholové středisko sportu s podporou strany, vlády, doktorů, čarodějů i tajného skladu plného adidasek. A plán na další dvouletku? Mistrovství světa v Helsinkách a olympijské hry v Los Angeles.

Zatímco v sekretariátech se plánovaly medaile, na dráze se dřelo. Honily se mezičasy. Budovala se forma. Za každou cenu.

„Musíme tě narychlit!“

To byla věta, kterou Gejza během první sezony slyšel od trenéra Švacha nejčastěji. Dostal tréninkový deník s velkou rudou hvězdou na obálce. Všechno si musel poctivě zapisovat a pravidelně odevzdávat ke kontrole. Nesměl běhat ani méně, ale ani víc. Klusání bylo jen za odměnu. A úplně nejvíc se umíralo v úterý dopoledne.

Před devátou se nad stadionem u Malé říčky zvedal lehký opar a kolemjdoucí pejškaři zvědavě nakukovali přes drátěný plot. Stará prašivá škvára byla ta tam. Místo ní se v ranním světle leskl nový tartan

značky 3M, který švýcarští montéři položili teprve před pár týdnů. Na došlap byl měkký jako nebe, ale pod tretrami chytal jiskru.

Jen zasvěcení věděli, co se tu za chvíli rozpoutá. Vytrvalci Rožánek s Hanušem, mílaři Machytka s Černíkem, půlkaři Lesák, Uher a Kubricht. Celá běžecká rota půjde do akce. Po rozklusání si Gejzu Švach zavolal a nechal ho nakouknout do své *kuchařky*.

„Pudeš s klukama tři sta – tři sta – dvě stě. S dvouminutovou pauzou. A to celý třikrát dokola.“

Gejza přikývl a zvedl palec. *Hej, to nie je žiadna veda. Proste rozložená osemstovka*, myslel si.

Doklusali na třístovku.

„Pár rovínek a jdeme na to, kluci,“ přebral velení Machytka. Aby taky ne. Vicemistr Evropy, kapitán a živoucí legenda.

„A ty si drž klobouk, Jánošíku,“ poplácal Gejzu po rameni.

Seřadili se v první dráze. V čele Machytka, Gejza poslušně na konci vláčku.

Trenér Švach si v cíli vložil píšťalku do pusy a zvedl ruku. Machytka mávnul zpátky: jsou připraveni!

„Tři... dva... jedna... HOP!“

První série. Kluci to hned roztočili. Třístovky po čtyřiceti, dvoukilo za šestadvacet. Tak rychle Gejza u profesora Guly nejspíš nikdy neběhal. Jenže ve skupině to šlo úplně jinak. Lehčeji. Osm běžců naladěných na stejné tempo a Gejza nebyl ani o chlup pozadu.

Ve druhé sérii se dál stupňovalo. Třístovky už padaly pod čtyřicet, dvoukilo za rovných pětadvacet. Gejza se kluků držel pořád jako klíš-tě, i když se mu žaludek začínal obracet naruby. *Nepustím sa, zatínal zuby s každým krokem. Ukážem im, že sem patrí.*

Před závěrečnou sadou se kapitán Machytka tvářil, jako by se teprve dostával do tempa.

„Tak co, kuci – poslední platí rundu?“

Ani nápad. Neplatím nič, řekl si v duchu Gejza.

Hned v první třístovce ale poprvé odpadl. Skupina prolétla cílem za osmatřicet, Gejza ztratil dvě vteřiny.

Do riti. Aspoň toho Hanuša docvaknúť. Veď fučí jak lokomotíva.

Druhá třístovka: třicet sedm půl pro skupinu. A Gejza? Jako by mu někdo navlékl olověnou vestu a na kotníky připnul závaží. Dráha se před ním vlnila, horizont plaval a skupina se mu nekontrolovatelně vzdalovala.

Z dálky k němu dolehl Švachův chraplák:

„Jak seš na tom, mladej? Zvládneš i to poslední dvoukilo?“

Gejza se opřel o klandr a jen kýval hlavou ze strany na stranu.

„Seš nějakej Bulhar nebo co?“ Švachovi docházela trpělivost.
„Ptám se: dáš to?“

Komando v čele s Machytkou už mezitím vyrazilo do posledního dvoukila. Gejza zůstal stát. Nastal čas, aby zaplatil nováčkovskou daň. Předklonil se, naposledy zalapal po vzduchu a pak vyklopil celou snídani do trávy.

„Dvacet pět půl. Dobrá práce, grupo!“ zahlásil Švach od cíle a přejel pohledem své oběti ležící na tartanu. „Takhle se maká!“

Pak se vydal ke klandru zkontrolovat to slovenské nadělení.

„Dobry, mladej. Kdo neblije, trénuje pod svý možnosti.“

Přes polední klid se Gejza zašil na záchod s kapesním breviářem. Babka mu ho při loučení vtiskla do ruky a on ho tehdy jen hodil na dno kufru. Vzpomněl si na něj až teď. Čím déle byl z Tater, tím víc se mu Bůh ztrácel. Jeho dětskou víru semlel pražský dril.

Nalistoval oddíl *Na posilnenie ducha* a četl:

BUĎ ODVÁŽNY

*Buď odvážny, duch môj,
z úzkej cesty nezíd' preč,
bdie nad tebou Božia stráž
a jej žiarivý meč.
Keď sa krok tvoj láme,
keď ti dych už horí,
anjel ťa podoprie,
ani kameň nezborí.
Počuj, hlas Pána znie:
Vstaň a bež!*

Četl ta slova jako rozkaz, znova a znova. Přesně takový impulz shora potřeboval.

Vzkříšení Gejzy Bakoše proběhlo ještě téhož odpoledne.

„Běž jen desítku – lehkou nohou – ať tu únavu rozbiješ,“ naordinoval mu trenér Švach a zmizel v kantýně.

Gejza vyběhl do Stromovky a zamířil k nule. Nikdo už nevěděl, kdo ji na tom stromu vyznačil. Možná otec Jandera, možná sám čert. Byla tam v zimě i v létě, ve dne i v noci. Ta nula byla věčná. Neodolatelná pozvánka na běžecký okruh legend.

Zabočil doprava do aleje. Jen lehce točil nohama a vytřásal z nich dopolední únavu. Poslouchal pleskání svých maratonek *ZDA Partizánske* a šumění stromů ve větru.

Ty staré lípy a jasany už viděly všechno. Dřinu, pot, prudké vzlety i strmé pády několika atletických generací. Viděly Járu Jehličkovou,

než dala svěťák. Viděly Standu Petra, jak ladil formu na Athény. Viděly Jožku Plachého, jak tu seká jeden kilák za druhým.

A teď pozorovaly jeho.

Cítil, jak se v něm všechno uvolňuje. Únava se dala přeběhat. Stejně jako strach.

*Buď odvážny, duch můj,
z úzkej cesty nezíd' přeč,
bdie nad tebou Božia stráž
a jej žiarivý meč.*

Už neběžel sám. Verše z breviáře se mu vracely s každým došlapem. Srdce se mu plnilo pokojem a plíce pracovaly s lehkostí.

Když se cesta zlomila doprava do mírného klesání, nechal už nohy letět.

*Keď sa krok tvoj láme,
keď ti dych už horí,
anjel ťa podoprie,
ani kameň nezborí.*

Ozývalo se mu v hlavě na pěšině u vyhořelé Šlechtovky.

Naposledy zabočil doprava a okruh ho vyplivl zpátky k nule. Přesně tisíc devět set osmdesát metrů. Dokonalý, božský kruh. Čisté genius loci.

*Počul som, Pane, pomyslel si a zvedl dlaně k obloze. Bežím ďalej.
Raz budem dobrý.*

A do dalšího okruhu vyrazil ve stupňovaném tempu.

Večer na rotě hráli mariáš a doplňovali vypocené minerály. Kapitán Machytka si vzal Gejzu stranou.

„Dík, že dneska cáluješ,“ zařehťal se. „A uvolni se trochu, kurva. Na Slovensku cucáte jenom červený, nebo co?“

Gejza zakroutil hlavou a vzal si od něj lahváče.

„Tak ať nám to běhá,“ pronesl Machytka slavnostně a přitukli si Měšťanem.

„Poslouchej,“ setřel si hřbetem ruky pěnu z pusy, „Švach má doma Plašákovy deníky. Nedá mu to spát a pak nám píše do plánu takový masakry jako dneska.“

Poslal do sebe zbytek piva, postavil prázdnou láhev na stůl před Gejzu a spokojeně si říhl.

„Ale zvedej ty kolena a možná z tebe bude aspoň vytrvalec.“

Po několika dalších lahvičkách už kapitán objímal Gejzu kolem ramen.

„Zejtra doraž v devět ke skladu. Najdem ti nějaký maratonky. Ty tvoje topánky jsou urážka atletiky.“

„Fakt by ste mi nějaké zohnali?“ Gejza se rozpačitě pousmál. „Děkujem.“

Pak si znovu přihnul. *Možno Machytka nie je až taký kokot. Ani to pivo nechutí zle.*

„Jasný, a v pátek tě vytáhnem povinně na bigbít na Sedmičku,“ zazubil se kapitán. „To budeš čumět, jaký tam choděj Slovenky!“

ATLETICKÁ VELMOC

Druhý rok sport-vojny už Gejza obouval opravdové adidas. Pravda, byly o trochu větší, ale i tak byl za ně neskonale vděčný.

V tréninku se ovšem dál dřel a dál se zadíral. Breviář už uměl nazpaměť, ale čím častěji se modlil, tím víc pochyboval: *Budem raz naozaj dobrý?*

Něco mu mohla napovědět Stará Boleslav. Město protivzdušné obrany bylo od padesátých let centrem atletiky. Na romantické dráze u lesa tehdy padaly světáky jak šišky ze stromů. Možná za to mohla speciální škvára s příměsí popela z muklů. A možná výstřední délka oválu: 368,3 metru, která motala rozhodčím hlavu. Běžci Rudé hvězdy sem jezdili na výcvikové tábory hledat formu. A přestože byli pouhých 169 metrů nad mořem, někteří ji tam skutečně našli. Režim v koncentráku na kondici byl prostý: běhy, kruháče, posilovna. Únava se sčítala den za dnem a někdo to musel odnést jako první.

Čtvrtý den výcvikového tábora byl pro Gejzu kritický. Cestou na snídani se přidržoval zábradlí, aby odlehčil nateklé achilovce.

„Šouráš se jak po vobrně,“ zpražil ho na schodech Machytka. „Bodlo by ti pigáro.“

„Aké pigáro?“ nechápal Gejza.

„No Dianu, vole,“ řekl Machytka a bral schody po dvou. „Bez toho už nevstávám.“

Zkratku preparátu Gejza neznal, ale domyslel si, že bude na předpis.

„Ale to by bol doping, nie?“

„Meleš kraviny,“ odsekl Machytka, když vcházeli do jídelny.

Uvnitř zavoněla vajíčka a málo pěkná snídaňářka dolévala do plechové várnice šípkový čaj.

Nabrali do ošatek pečivo a zasedli ke stolu u okna. Machytka si namazal první vrstvu másla a druhou vrstvu paštiky, až se rohlíky prohýbaly.

„Heleďse, taky přece nechceš po požárníkovi, aby šel do vohně s holejma rukama. Anabolika sou jako výstroj. Chráním si svý zdraví, zobáku.“

Gejza míchal v hrnku kakao a začalo mu docházet, proč je Machytka i ve třiatřiceti pořád takový jura.

„A Švach to vie?“

„Seš natvrdlej?“ odfrknul Machytka a drobky mu zhusta padaly na vikslajvant.

„Trenér se může přetrhnout, shání všechno možný, ale strana a vláda na nás serou. Hlavně, že chtěj, abysme poráželi Dederony, který sypou třikrát tolik.“

Gejza jen polkl.

„Naši soudruzi rači platěj nějakýho senzibila z Letný, aby nám posílal energii.“ Máchl rukou, aby odehnal mouchu, kterou přilákala paštika. „Pěkný hovno napasílal, to ti řeknu.“

Chvíli na sebe zírali. Kapitán a kluk ze stanice pod Tatrami.

„Vypadáš, jako bych ti rozkopal bábovičky,“ prolomil trapné ticho Machytka. „Hele, abys byl přeborník ubytovny, na to sypat nemusíš. Ale jestli sis někdy myslel na repre... tak zapomeň.“

„A ako vieš, že to inak nejde?“ zavrtěl se Gejza na židli. „Predsa to neberú všetci, nie?“

„Ty seš mi pěkněj beránek,“ kroutil Machytka nevěřičně hlavou. „Fakt si myslíš, že dneska ještě někoho porazíš na rohlíky s vlašákem? Že ti závod vyhraje autosugesce nebo kondiciogram?“

Pak si promnul oči a pohledem sklouzl na zadnici snídaňářky, která v předklonu špinavým hadrem otírala stůl. Už ho celé to vysvětlování unavovalo.

„Poslouchej,“ obrátil se znovu ke Gejzovi, „na to nepotřebuješ mít laboratoř. Stačí zajít po závodeš s Duklákama do hospody. Kdo po druhym pívu začne cucat limo, ten moc dobře ví, proč si šetří játra.“

Toho dne Gejza pochopil, jak specializovaná může být příprava socialistického sportovce. Že stát nehází perly sviním. A že on zatím běhá úplně jinou ligu. Ale nemínil se vzdát.

Vzpomněl si na článek, který četl v Atletice: světový rekordman na desítku Dave Bedford údajně běhal týdně až dvě stě mil. *No, ja nie som ešte taký Bedford*, pomyslel si, *mne bude stačiť dvesto kilákov*.

Po návratu z Boleslavi si začal tajně přidávat. Polykal kilometry před snídaní a někdy i po večeři. Na silnici achilovka poslouchala líp než na dráze. Zařadil tempáče i kopce. Jenže ani tvrdá dřina a boží mlýny nestačily. Pro Švacha byl jen přebytečný kus ve stáji. Do profilů s ním nepočítal.

Jakmile Gejza na tréninku rychlostně nestíhal, měl pro něj trenér hned další jedovatou poznámku: *Nejseš první ani poslední, kdo přechod do chlapů nezvládl*.

Můj systém halt není pro všechny.

Přestaň pádlovat a začni běhat!

Tobě už pomůže jenom svěcená voda.

Může z tebe bejt aspoň dobřej pošťák.

A podobné kecy.

Na patnáctistovce nakonec Gejza zastagnoval na třech minutách padesáti, pětku dal za čtrnáct dvacet a desítku zmáčkl sotva pod třicet. Výkony ostatních atletů ovšem sledoval s čím dál větší nedůvěrou.

Výsledkové listiny už četl zásadně s černým fixem v ruce a pořadí si přepisoval po svém. Každého, kdo se podezřele rychle zlepšoval, nekompromisně odsouval na vlastní dopingovou listinu.

Helsinki 1983 každopádně sledoval jen na televizoru ve společenské místnosti roty. Viděl tak i Machytkův překvapivý konec už v rozběhu. Jinak se ale naši reprezentanti na vůbec prvním mistrovství světa v atletice opravdu vytáhli.

V medailové tabulce národů skončili čtvrtí:

NDR (16,5 mil. obyvatel)

USA (234 mil.)

SSSR (273 mil.)

ČSSR (15,5 mil.)

NSR (61,5 mil.)

Kde se v Českoslovácích vzala taková síla?

Opravdu dokázali čarodějové z Psychoenergetické laboratoře na Letné dodat energii našim reprezentantům až do Finska?

Jak jinak bychom se prosadili mezi světovými obry?

A proč měly naše holky mnohem víc testosteronu než jejich trenéři?

Na některé otázky bylo bezpečnější se neptat.

Pravda koneckonců ležela na dráze. A tam bylo Československo atletická velmoc. Do olympiády v tu chvíli zbýval jenom rok. A Gejzovi už jen poslední měsíce ve sportovní rotě.

KOŠICKÝ ZÁZRAK

Po sezoně Švach rozdával svěřencům poukazy do lázní.

„A tebe sem přihlásil na republiku,“ povídá, když přišla řada na Gejzu.

„Na maratón?!“ vyletělo z něj.

„Přesně tak,“ usmál se Švach pod fousy. „Nemysli si, že sem si nevšiml, že běháš víc, než si píšeš do deníku.“

Vrátník ma bonzol. Jasné, blesklo Gejzovi hlavou.

„Do Košic se už teď stejně nikomu nechce,“ pokračoval Švach, „ale ty to máš skoro doma. Tak si to jen tak proběhneš — a kdo ví... třeba si tě ve Hvězdě necháme.“

Za celé dva roky neslyšel Gejza od trenéra hezčí písničku. Ani na vteřinu nezaváhal.

Běžet v jednadvaceti letech maraton bylo něco výstředního. Od atletů v tomhle věku se čekalo, že budou ještě alespoň pár let pilovat kratší tratě. Že na tu absurdní distanci — dvaatřicet kilometrů a sto devadesát pět metrů natažených kdysi k plezíru britské královské rodiny — ani nepomyslí. Maraton byl pro ty, kterým scházela rychlost. Pro mezky bez talentu. Zkrátka pro dálkoplazy.

Jenže Gejza to cítil jinak. *Na čo ešte čakať? Veď toto je moja šanca. Nabehané na to mám dosť!*

Dlouhé štreky měl rád odjakživa. Už jako kluk běhal babce na poštu do Smokovce a zpátky. Dvaatřicet kilometrů v horách, jako by se nechumelilo. Měl v sobě ten kousek šílenství. Nutkání běžet dál, než by napadlo ostatní. Na dlouhé cestě byl nejvíc doma. Nemusel nikoho ani nic řešit. Jen plynout prostorem v rytmu sto osmdesáti

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Jednou budem dobrý.***
Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.